

Korelacije / The Correlations

Olga Jevrić & Kolja Božović

B!T'E
OF ART

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Korelacije

Izložba Korelacije predstavlja vizuelan spoj, u okviru koga su predstavljeni radovi jedne od najznačajnijih vajarki srpske i jugoslovenske umetničke prakse 20. veka Olge Jevrić (1922-2014) i umetnika srednje generacije i vanrednog profesora Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu Nikole Kolje Božovića (1975), u jednom likovnom, relacijski izazovnom, kompozitnom sklopu. Njihova dela se susreću po prvi put zajedno u galerijskom prostoru Galerije-legata Milice Zorić i Rodoljuba Čolakovića i bivaju suočena jedna sa drugim svojim snažnim i autentičnim umetničkim izrazima. Prijemčivost samih dela i otvorenost u koherentnom sadejstvu, u naizgled neobičnom i smelom približavanju jedan drugom, odraz su njihovih unutarnjih suštinskih likovnih polazišta i određenosti. Korelacije u ovoj specifičnoj konekciji ukazuju na ideje i polazišta koja su međusobne odnose dveju estetika ova dva autora uvela u odnos razigranog dijaloga, sučeljavanja značenja, ali i formalnih principa, isticanja suprotnosti i sličnosti, kreirajući njihovu osobitu likovnu korespondenciju.

Nakon grupne izložbe *La qualité de l'ombre*, koja je održana 2013. godine u Ludwig muzeju u Koblencu, delo Olge Jevrić, nakon niza samostalnih izložbi, biva ponovo stavljeno u kontekst sa delom drugog umetnika. Posebno u takvim trenucima već utvrđeno kunsthistorijsko značenje njenog dela, kao i sve one usvojene odrednice koje ga prate, izlazi iz okvira već poznatih stanovišta i biva prošireno novim sagledavanjem i tumačenjem, zbog kreiranog dijaloga koji gotovo uvek predstavlja izazov u svom spoju i vodi ka generisanju osobenog likovnog doživljaja. Ova osobenost se reflektuje u preplitanju i poigravanju formalnih plastičkih i likovnih elemenata, njihovim semantičkim sučeljavanjima u delikatnim korespondencijama dveju poetika.

Posmatrajući delo Olge Jevrić koje je nastajalo i razvijalo se od kraja pete decenije 20. veka - i koje je napravilo radikalan rez u odnosu na vladajuću ustaljenu skulptoralnu praksu akademizma i socijalističkog realizma sa svojim čistim apstraktnim formama, nestandardnim materijalima i smelim kompozicionim rešenjima - mi prepoznamo poriv umetnice za eksperimentom i osvajanjem novih „teritorija“ na polju oblika i forme, plasticiteta i ličnog skulptoralnog jezika. Za umetnika Kolju Božovića je upravo eksperiment iskreno polazište i premisa od koje nikad nije odustajao, što bi se moglo prepoznati kao prva dodirna tačka između ova dva umetnika u značenjskom smislu.

Iako pripadju različitim stilskim praksama 20. i 21. veka i poseduju drugačija likovna polazišta, utemeljenja i estetike, njihova dela nose u sebi jednu crtdu ekspresivnosti i sirovosti. Upravo ovo sadejstvo, koje se razotkriva u vidu neočekivanog vizuelnog ansambla, stvara osećaj naboja, iznenađenja, ali i iščekivanja. Posmatrač se pita koje su nevidljive sile i zakonitosti koje spajaju ova dva precizno definisana likovna sveta.

Apstraktnim formama u delima Jevrićeve Astatična kompozicija IIa, Konvergentni masivi (3+2) I, Prostor u staništu Ia, Jednočlani skup – Egzostruktura Ia i Veliko ukrštanje III suprotstavlja se gotovo hladni, industrijsko-konstruktivski sklop prilagodljive i transformirajuće skulpture-instalacije, čije tkivo čine pocinkovane čelične cevi i stakleni neon. U strogosti geometrijskih linija otvaraju se mogućnosti za rekonstruisanje i poigravanje sa čeličnim elementima, kreiranjem sklopova po želji. (Transformativnost dela je bila prisutna kao ideja i u delu Olge Jevrić: Pet elemenata za aleatoričnu kompoziciju, Za izotopni prostor...) U okviru njih je istraživani element slučajnosti, otvorenosti dela za različite pozicije, kompozitne sklopove i međusobne odnose. Slično polazište otvorenih mogućnosti kombinovanja i poigravanja sa oblicima savijenih cevi - čija funkcionalnost je bila davno prepoznata od strane Marsela Brojera (Marcel Breuer) u periodu Bauhauasa - u ovom slučaju, po slobodnom nahođenju, pretvara ovu skulpturu-instalaciju, čiju osnovu čini 20 metara šipki, u modernu "mašinu" transformacije. Njeni oblici bivaju ili zgusnuti ili rasuti u prostoru; forme su ili bliže zemlji ili streme u visinu, u alternaciji horizontalnog i vertikalnog. Negativan volumen nadvladava formu i čini je lakšom. Sve je otvoreno za eksperiment.

U okviru takvih modulacija prisutan je vizuelni akcenat u vidu neonskog svetla u funkciji znaka, poput iznenađenja, ekscesa. Znak poseduje popartovsku, stripovsko-ikonografsku formu. Kao da prepoznamo ekvivalent za jezičko značenje glagola Splash ili Boom, u vidu svojevrstne sintakse prenete u vizuelnu formu. Omeđena u masi metala, ova luminantna forma-znak svojim svetlom izranja iz hladne mreže metalnih cevi i preobražava je. Interesantna je činjenica da je Oto Pine (Otto Piene), član dizeldorfske grupe ZERO koji je koristio svetlo u svojim radovima, smatrao da je ono (svetlo) otelotvorenje vidljive energije. Da li se svetlosni eksces može posmatrati kao alegorija sublimne energije u svetu tehničke, racionalne stvarnosti 21. veka?

Ciklus pod nazivom Divizija (Division), koji nastaje u poslednje dve godine stvaralaštva Kolje Božovića, predstavlja umetničko istraživanje koje ne napuštajući premise neo pop-arta biva inspirisano odnosima formi i materijala, uz česta inkorporiranja simbola-znaka kao motiva koji kreira efekat vizuelnog kontrapunkta (imitativni betonski blok sa intervenisanim kolorističkim znakom kao centralnim motivom). Na primeru ready-made Nike Jordan patika, sakrivenih u cementnoj opni i protkanih građevinskim konstrukcijskim žicama koje izranjaju iz đonova, može se prepoznati akt transformisanja i dekonstruisanja forme (u ovom slučaju predmeta). Utkana je i ironija koja može asocirati na izazovnost hodanja (koračanja kroz život), uz jednu prikovanost za konstrukcijsku shemu (sheme i pravila u životu), iako su to patike sa kojima bi čovek morao da se kreće brzo i spretno poput Majkla Džordana (Michael Jordan). Ipak, to nažalost nije slučaj. Da li je ovo možda metafora savremenog života većine, u kojoj se očitava rascep između očekivanog-željenog i uslovljenog-nužnog?

Kompleksnost nekih likovnih problema koji su zaokupljali Olgu Jevrić i bili preneti u formu možemo prepoznati i na crtežima Kolje Božovića, inspirisanim upravo pitanjima relacija u okviru kojih se oblici razvijaju u dualnim ili višestranim odnosima. Prožimanja, preplitanja, spiralna kretanja, spojevi linija i ovalnih oblika izvedenih u slobodnom potezu iskazuju dinamiku i strukturalnost odnosa, ravnoteža ili tenzija.

Na nekim radovima je kriva linija svedena na nivo brzog, automatskog crteža nanetog akrilnim sprejom, dok je u drugoj grupi pažljivo raspoređena u mreži strogih geometrijskih polja, poput shematizovanog tehničkog crteža. Crteži su polazište i inspiracija za ostvarenja na većem formatu, koja sublimiraju sve navedene elemente u razigranim spojevima mono ili polihromatskih površina i intenzivnih kolorističkih oblika sa meta-erotizovanim oblicima – Joy Division 2, Joy Division 3,...

Odnos dveju poetika u trenutku sučeljavanja dva likovna izraza ističe ne samo idejne paradigme moderne i neopostmoderne već rasvetljava i njihovu dublju slojevitost i značenje koje svoju autentičnost generiše u vreme stvaranja dela, inkorporirajući duh vremena.

Tačka spajanja u formalnom aspektu, koji je u svom vanjskom sloju lakše prepoznatljiv, su odnosi elemenata, dok se iza vela dubljih slojeva značenja prepoznaje strast da se u fizičko- materijalno ulije idejno-sublimno. Za Olgu Jevrić je ovaj aspekt razotkriven u tendenciji da u svoja dela, uz elemente apstraktne forme koje su u potpunosti oslobođene naracije ili direktne asocijativnosti, utka dimenziju monumentalnog, gotovo vanvremenskog predznaka. Nasuprot tome, u likovnom svetu Kolje Božovića fokus misli, a potom i likovnog izražaja je na „sada i ovde“.

Građenje skulpture Olge Jevrić otpočinje iz pozicije unutarnje stvarnosti, kojoj je analogan unutarnji sloj dela, i kreće se ka spoljašnjem. U tom spoljašnjem je sakriveno značenjsko svojstvo dela. Sa druge strane, u kreativnom sistemu Kolje Božovića taj pogled kreće od spoljašnjeg sloja i kreće se ka unutarnjem. Posmatrač se u tom spoljašnjem sloju susreće sa refleksijom sveta koju doživljava posredno. U tom svetlu dinamike značenja treba sagledati ovaj vizuelni ansambl u kome se mogu prepoznati neki elementi dela Olge Jevrić (u vidu eha i preoblikovanih citata) u delu Kolje Božovića, dok je ključni element koji ih spaja ispoljen u izazovnoj korelaciji oblika, kontrastu i poigravanju semiotičkih polivalentnih ideja koje upravo intenziviraju njihove osobenosti i sve ono što oni znače, per se. Na posletku, i pored nasleđa postmodernog kulturnog obrasca - u kome se svet pretvorio u „društvo spektakla“, kako tvrdi Gi Debor (Guy Debord), budući da su vizuelne tehnologije postale dominantne - izložbama poput ove često pokidanu vezu između gledanja i sagledavanja mi ponovo uspostavljamo jer izlazimo iz okvira ceremonijalnog i ustaljenog i ulazimo u prostor novih relacija koje kreiraju nova tumačenja.

Dejan Vučetić

Olga Jevrić

Olga Jevrić je rođena 29. septembra 1922. godine u Beogradu. Diplomirala je na Muzičkoj akademiji u klasi prof. Ćirila Ličara 1946. i vajarskom odseku Akademije likovnih umetnosti u klasi prof. Sretena Stojanovića 1948, kod koga i završava specijalni tečaj 1949. godine. U tom periodu studira istoriju umetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Već 1948. godine izlaže na VII izložbi ULUS-a, od kada otpočinje njen plodan stvaralački rad koga prate studijska putovanja i stručna usavršavanja: stipendija Sekretarijata za kulturne veze sa inostranstvom za boravak u Francuskoj i Velikoj Britaniji (1955) i stipendija Fordove fondacije za boravak u Sjedinjenim Američkim Državama (1966).

Početni period stvaralaštva Olge Jevrić je ispunjen serijom figurativnih skulpturalnih ostvarenja - aktova i portreta na kojima se vidi uticaj tek završene Akademije. Uprkos preovlađujućoj struji, Olga Jevrić polako formira i definiše svoj osobeni likovni izraz menjajući drastično odnos prema masi i prostoru, uvodeći šipke kao konstruktivni element i negativni volumen, koji postaje deo skulpture, i zajedno sa masom i šipkama čini trijadu elemenata, prisutnu u najvećem broju njenih dela. Prvi put samostalno izlaže 1957. godine u galeriji ULUS u Beogradu. Ova izložba, pod nazivom "Prostorne kompozicije", predstavlja važan trenutak u razvoju srpske i jugoslovenske skulpture 20. veka jer umetnica uvođenjem apstraktne forme u plastički izraz raskida sa dotadašnjom praksom akademizma i socijalističkog realizma. Već iduće godine izlaže u jugoslovenskom paviljonu na XXIX Bijenalu u Veneciji i skreće pažnju evropske likovne kritike. Mišel Sefor (Michel Seuphor) je uvrštava u svoje dve publikacije: Skulptura dvadesetog veka (1959) i Rečnik moderne skulpture (1960). Kraj šeste decenije donosi Olgi Jevrić potpunu afirmaciju i potvrdu značaja njene skulpture u tokovima srpske, jugoslovenske i evropske umetnosti. Tokom sedamdesetih, osamdesetih i devedesetih godina 20. veka Olga Jevrić svoja dela postepeno umiruje po pitanju dimenzija i ekspresivnosti. Metalne šipke dublje uranjaju u masu ili pak izostaju, uvode se geometrizovane kompaktnije forme i teži se svedenijim oblicima.

Među naznačajnija dela-cikluse ubrajamo: Predlozi za spomenike (Prokuplje, Milanovac, Jerusalim, Jajinci, Bujanj, Zenica, Avala, 1951-1965); Komplementarne forme, 1957; Vertikalna kompozicija, 1956; Hirošima, 1959; Agresivne Forme, 1959; Forma pod pritiskom, 1963-65; Raspeti oblici, 1965; Trinom, 1965; Zahvaćeni prostor, 1965; Dislokacija 1969; Astatična kompozicija 1969-75; Artikulacija prostora, 1970; Nalegle forme iz 1988; Veliko ukrštanje, 1987-91; Za izotopni prostor, 1992; Nabrajanje, 1991-99; Limes 1999...

Izlaže na mnogobrojnim samostalnim i grupnim izložbama u Beogradu, Zagrebu, Rijeci, Torinu, Atini, Parizu, Rimu, Briselu, Veneciji, Berlinu, Padovi, Londonu, Helsinkisu, Beču, Moskvi, Koblencu...

Dobitnica je velikog broja nagrada: Sedmojulska nagrada SR Srbije za životno delo (1979), Nagrada autoru čije je delo od trajne vrednosti u srpskoj kulturi na Jesenjoj izložbi ULUS-a (1990), Nagrada grada Beograda za likovno i primenjeno stvaralaštvo, vizuelne i proširene medije (2012).

Izbarana za dopisnog člana SANU 1974, a 1983. postaje redovni član, kao i predsednik Odbora za Rečnik pojmova iz oblasti likovnih umetnosti. U pripremi Likovne enciklopedije Leksikografskog zavoda Jugoslavije i Male enciklopediji Prosvete učestvuje kao član redakcije.

Kući legata i Srpskoj akademiji nauka i umetnosti daruje 2006 i 2007. godine bogatu kolekciju svojih radova (47 i 147 dela).

Preminula je 10. februara 2014. godine u Beogradu.

Dela Olge Jevrić se čuvaju u sledećim ustanovama: Narodnom muzeju u Beogradu, Muzeju savremene umetnosti u Beogradu, Srpskoj akademiji nauka i umetnosti, Kući legata, Muzeju grada Beograda, Zepter muzeju, Narodnom muzeju u Kragujevcu, Savremenoj galeriji u Zrenjaninu, Muzeju Srema u Sremskoj Mitrovici, Gradskom muzeju u Subotici, Modernoj galeriji u Gornjem Milanovcu, Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu, Galeriji suvremene umjetnosti u Rijeci, Muzeju savreme umetnosti u Skoplju, Galeriji Terra u Kikindi, Galeriji savremene umetnosti u Murskoj Soboti, Izrealskom muzeju u Jerusalimu, Tate Modern u Londonu, Novoj nacionalnog galeriji u Berlinu, kao i u privatnim kolekcijama u Srbiji, Italiji, Francuskoj, Holandiji, Češkoj i SAD.

Kolja Božović

Nikola Kolja Božović (1975) je diplomirao i magistrirao na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu. Na istom fakultetu radi kao vanredni profesor. Član je i jedan od osnivača grupe HYPE i Asocijacije Umetnost realnosti. Od 1999. godine izlaže na samostalnim i grupnim izložbama i počinje saradnju sa Galerijom „Zvono“ koja ga predstavlja na međunarodnim izložbama i sajmovima savremene umetnosti u Beču, Kelnu i Moskvi. Izlagao je na Internacionalnom bijenalu umetnosti u Pekingu (2017) i u Muzeju umetnosti Kine u Šangaju (2017). Dobitnik je nagrade za studentski crtež (1999), nagrade Zlatna paleta (2001) i Beli anđeo (2001), kao i počasne nagrade Centro-periferia (izložba osamnaest odabranih mladih umetnika iz celog sveta, Federcolure, 2007. Rim).

Dobitnik je stipendije fondacije The Krasner-Pollock Foundation (2011). Član je Udruženja likovnih umetnika Srbije.

2018/2019. Umetnički direktor Joko Ono / Yoko Ono projekta "Jedan dan...", Novi Sad.

Njegova dela se nalaze u RADIX kolekciji u Beogradu, Muzeju grada Beograda, Borusan kolekciji u Istanbulu, Kolekcija Internacionalnog Bijenala u Pekingu i Wiener Städtische Viner Štediša umetnička kolekcija.

Nikola Božović (1975) istražuje ispolirani mizanscen post-industrijskog sveta u kome su proizvodna traka, komodifikacija i dizajn svedeni na visoko stilizovane fragmente. Koristeći elemente sačinjene od automobilskih farova u glatko emajli-ranim ovojnicima jasne crvene, plave ili crne boje, Božović daje prednost gledanju (farovi) nad kretanjem (točak). Za razliku od futurista koje interesuje brzina, ili Džulijana Opija koga zanima društvena anonimnost automobila, Božovićev rad aludira na drugačiju vrstu kretanja, a to je društvena mobilnost. Brzina vertikalnog društvenog uspona simbolizuje komodifikovanu strast, dok su energija i dinamizam pozajmljeni od dizajna koji ovde nije u službi funkcije nego estetike, delujući kao fetišizirana zbirka urbanog kolekcionara.

Aleksandra Lazar, istoričar umetnosti i umetnički direktor galerije Drina, Beograd

Sagledavajući stvaralački opus Nikole Kolje Božovića dolazimo do činjenice da se umetnik definitivno opire zadržavanju na jednom umetničkom mediju, krećući se slobodno i ležerno između skulptura/objekata, instalacija i slikarstva, fokusirajući se na oblikovanje serija a ne pojedinačnih dela. Odbacujući jezik ozvaničenih umetničkih pravaca jugoslovenske istorije umetnosti 20. veka, svojim opusom angažovano govori o tabuima i fascinacijama čoveka koji živi u urbanom ambijentu savremenog društva gradeći svoj fiktivni svet.

Mišela Blanuša, kustos Muzeja savremene umetnosti, Beograd

BITE
OF ART

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

KUĆA LEGATA